

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари. -2020. -№ 1(1).

ISSN: 2181-1342 (Online)

<https://scienceproblems.uz>

Тарих фанлари

**АБДУЛҚОДИР ЖИЙЛОНИЙ: ҲАЁТИ, ФАОЛИЯТИ, ШОГИРДЛАРИ,
АВЛОДЛАРИ**

Қушшақов Ихтиёр Исроилович

Имом Бухорий халқаро илмий-тадқиқот маркази илмий ходими

**АБДУЛКАДИР ДЖИЛАНИЙ: ЖИЗНЬ, ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, СТУДЕНТЫ,
ПОКОЛЕНИЯ**

Ихтияр Қушшақов Исроилович

Международный научно-исследовательского центр Имама Бухари,
исследователь

ABDULQADIR JIYLANIY: LIFE, ACTIVITY, STUDENTS, GENERATIONS

Ihtiyar Qushshaqov Isroilovich

Imam Bukhari International Scientific-Research Center, Researcher

Иқтибос келтириш учун / For citation / Для цитирования:

Қушшақов И.И. Абдулқодир Жийлоний: ҳаёти, фаолияти, шогирдлари, авлодлари // Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. – 2020. – № 1(1). – Б. 33–40.
<https://doi.org/10.47390/A1342112020N4>

Аннотация: Абдулқодир Жийлоний қодирия тариқатининг асосчиси бўлиб, ўз даврида машҳур бўлган. Унинг кўплаб асарлари бизгача етиб келган. Шунингдек, у асос солган қодирия тариқати намояндалари кейинги даврларда ҳам, айниқса мазкур тариқат фаолияти билан боглиқ тарихий воқеаларни ўрганилиши муҳим саналади.

Калит сўзлар: Жийлоний, қодирия, тариқат, авлод, силсила, шогирд

Аннотация: Абдул Кадир Джилани был основателем секты Кадирия и был известен в свое время. Многие его работы сохранились. Также важно, чтобы представители секты Кадирия, которую он основал, изучали исторические события будущего, особенно в связи с деятельностью этой секты.

Ключевые слова: Джилани, кадирия, тарикат, авлод, силсила, наставник

Abstract: *Abdulkadir Jilani was the founder of the Qadiriya sect and was famous in his time. Many of his works have come down to us. It is also important that the representatives of the Qadiriya sect, which he founded, study historical events in the future, especially in connection with the activities of this sect.*

Keywords: *Jilani, qadiriya, tariqat, avlod, silsila*

DOI: 10.47390/A1342112020N4

Абдулқодир Жийлоний ҳаёти ва фаолияти тўғрисида хорижий мутахассис олимлар томонидан, умуман тасаввуф таълимотлари, тариқатлар тарихи уларнинг ривожланиш географияси ва моҳияти хусусида қатор тадқиқотлар эълон қилинган.

Хусусан, Муҳаммад Доро Шукух, Усмон Турар [7] каби олимлар томонидан олиб борилган монографик тадқиқотлар тасаввуф таълимотининг ирфоний, диний-фалсафий моҳиятига қаратилган бўлиб, маълум даражада мавзу доирасидаги қодирия таълимотининг генезиси каби муаммоларни очиқ беришда муҳимдир.

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатларида С.Н. Григорян, И.П. Петрушевский, А.И. Нарынбаев, П.С. Таранов каби олимлар томонидан олиб борилган тадқиқотлар Жийлоний илмий меросининг тасаввуф таълимотида тутган ўрнини очиқ беришда тарихий аҳамият касб этади.

Юртимиз олимлари томонидан И. Мўминов [5], М. Хайруллаев, И. Остонақуловлар [3], Г. Юнусова [10] томонидан илмий тадқиқот ишлари олиб борилганлигини кўришимиз мумкин.

Абдулқодир Жийлоний – қодирия тариқатининг асосчиси, насл-насаблари ўн авлод орқали Муҳаммад алайҳис-саломнинг қизлари Фотимаи Заҳро ва унинг ўғиллари Имом Ҳасан ва Имом Ҳусайнга бориб уланади.

Абдулқодир Жийлоний 471/1078 йилда Эроннинг Жилон (Гилон) вилоятида таваллуд топган.

Алишер Навоийнинг “Насойим – ул муҳаббат” [4: – Б. 134] асарида Саййид Абдулқодир Жийлонийни Гилон вилоятининг «Баштиз» деган жойида туғилганлар деб маълумот беради. Табаристон деган жойда (Эрон) Гийлон (Жилон), Гилон ёки Гил деган ном билан маълум бўлган жой бўлган. “Жил” – Дажлага яқин ҳудуд бўлиб, Бағдоддан бир кунлик йўл экан. “Жил” дегани Мадянга яқин экан. Мазкур икки жойни Гили, Гийлоний ва Жийлоний деб айтишар экан. Кўпчилик Ҳазрат Абдулқодир Жийлонийни икки мавзегга тегишли дейдилар. Навоий “Равзат-ун наводир” китобига иқтибос қилиб ёзадики, бу хатодир. У киши бу мавзеларда қисқа муддат яшаганлар. У киши аслан Гилон

вилоятидандир. Саййид Абдулқодир Гийлонийнинг илм олишлари бобида турли манбалар турли хил маълумотлар беради [4: – Б. 79-80]. Шулардан кенгроқ, аниқ, батафсилроқ маълумотлар Ислом қомуси [4: – Б. 27] да куйидагича берилган: Абдулқодир 488/1095 йил 18 ёшида Бағдодга боради ва илм олишга киришади.

Бунга қадар илк таълимни мактабда ўн ёшга етганида олган. Бу ерда сарф ва наҳв (грамматика) дарсларини ат–Табризий (ваф. 1109)дан олади. Бир қанча шайхлардан ханбалия ва шофия фикҳ (ҳуқуқ) илмларини ўрганади. Ҳиббатуллоҳ ал - Муборак ва Абу Наср ал-Баннодан ҳадислар таҳсилани олади.

Куниязлари Абу Муҳаммаддир. Насабда Алавий Ҳасаний эрмишлар. Она томонидан Шайх Абу Абдуллоҳ Савмабийга набира бўлурлар. Ва оналари Уммулхайр Амагулжаббор Фотима бинти Абу Абдуллоҳ Дебдурки, чун фарзандим Абдулқодир мутаваллид бўлди, ҳаргиз Рамазон ойида сун ичмади. Таваллудлари тўрт юз етмиш бирда эди ва вафотлари беш юз олтмиш бирда воқеъ бўлди. Алар дебдурларки, кичик эрдим, ёзиға чиқиб эрдим ва бир ўйнинг куйруғин тутуб эрдим, ҳиросат учун. Ул ўй манга боқиб дедик [бунинг учун яратилмадинг ва амр этилмадинг]. Қўрқдум ва қайтдим. Ва келиб уй томиға чиқтим, ҳожиларни кўрдумки, Арафотда туруб эрдилар. Онам қошиға келдим ва дедимки, мени Тенгри ишиға қил ва ижозат берки, Бағдодқа борай ва илме касб қилай ва солиҳларни зиёрат қилай. Мендин бу доия сабабин сўрди, айттим. Эrsa, йиғлади. Ва кўпти ва саксан олтун келтурди. Ва дедик, менга ота меросидин бу қолибдур. Яримин қардошим учун қўйди ва яримин менинг тўнумға тикди ва манга сафар изни қилди. Ва манга аҳд бердик, барча аҳволда ростлик қил ва менинг видоъимға чиқди. Ва дедик, бор, эй фарзанд, Тенгри учун сендин кесилдим ва қиёматқача сени кўрмагумдур. ... Алар тўрт юз саксан саккизда Бағдодқа етдилар, важд била таҳсилға машғул бўлдилар. Аввал Қуръон қироати ва фикҳ ва ҳадис ва улуми динияни такмил қилдилар. Ва аксар улумни ул акобир қошидаки, ул замонда мутаайин эрдилар, билиб абнойи замонға фойик бўлдилар. Ва беш юз йигирма бирда мажлис тутуб, халойиқ насиҳату ваъзиға машғул бўлдилар. Аларда зоҳир каромати ва аҳволи мақомот ҳоли кўп экандур. [Имом Ёфийий р. т.нинг тарихида келтирилади: Шайх Абдулқодир р. а. кароматлари ҳаддан ташқари кўп эди. Мен билган улуғ имомлардан бири шундай деди: унинг каромотлари тавотур ёки унга яқин даражада. Ва барчаға маълумки, жаҳон шайхларининг бошқа бирортасига бундай каромотлар зоҳир бўлмаган [11: – Б. 399].

Абдулқодир Жийлоний Абулвафо Али ибн Уқайл, Абулхаттоб Маҳфуз ибн Аҳмад ал-Калузаний, Абул Ҳусайн Муҳаммад ибн ал-Қозий Абу Яъло, Абу Саъад ал-Муборак ибн Али ал-Махзумий каби устозларидан фикҳ илми, хилоф илми, усул илмидан таҳсил олади.

Абу Ғолиб Муҳаммад ибн ал-Ҳасан ал-Бақолоний, Абу Саъад Муҳаммад ибн Абдулкарим, Абулғаноим Муҳаммад ибн Али ибн Маймун, Абу Бакр Аҳмад ибн ал-Музаффар ат-Тахҳор Абу Муҳаммад Жаъфар ибн Муҳаммадал-Қодирӣ, Абулқосим Али ибн Аҳмад ал-Кархий, Абу Усмон Исмоил ибн Муҳаммад ал-Исбахоний ва Абу Толиб Абдулқодир ҳадис илмидан ҳамда Абу Закариё Яҳё ибн Али Табрзий, Ҳаммод ибн Муслим Даббосийлардан тариқат илми ва унинг одоблари борасида сабоқ олган[12: – Б. 6].

Ўз даврининг улуғ олимларидан таълим олиб, ислом дини асослари ва тасаввуф таълимотини пухта эгаллайди. Бағдод шаҳрида мадраса курдириб, 33 йил толиби илмларга сабоқ беради. Ғавсул Аъзам розияллоҳу анҳу ўз таълим даргоҳларида ўн уч (тафсир, ҳадис, фикҳ, одоб-ахлоқ, усул илми, грамматика, луғат, қироат каби) исломий фанлардан билим берган. Ва пешин намозидан кейин Қуръон тиловат қилар эдилар” [4: – Б. 18].

Абдулқодир Жийлоний тариқат силсиласида шайх Маъруф Кархий орқали ҳазрати Али (к.в)га бориб уланади.

Яъни, Абдулқодир Жийлоний устози Абу Саъид Муборак Махдумий, у кишининг устози Саййид Али ибн Муҳаммад Юсуф Қурайший, у кишининг устози Саййид Фараҳ Тарсусий, у кишининг устози Саййид Абулфазл Абдулваҳҳоб ибн Абдулазиз Яманий, у кишининг устози Саййид Абу Бакр Шиблий, у кишининг устози Шайх Жунайд Бағдодий, у кишининг устози Саййид Сиррий Сақатий ва Саййид Кархий, у кишининг устози Давуд Атоий, у кишининг устози Саййид Ҳабиб Ажамий, у кишининг устози Саййид Ҳасан Басрий силсилани ҳазрати Али Разияллоҳу анҳудан, ул зот эса Пайғамбаримиз Муҳаммад алайҳис-саломдан қабул қилиб олганлар [2: – Б. 27].

Кўриб ўтганимиздек, тариқат силсиласи Ҳазрати Али Разияллоҳу анҳуга улангани маълум бўлди. Энди эса қўйида Абдулқодир Жийлонийдан кейин давом этган силсилани келтириб ўтсак.

Абдулқодир Жийлоний унинг шогирди Саййид Абдулваҳҳоб, унинг шогирди Саййид Насруллоҳ, унинг шогирди Саййид Сўфи, унинг шогирди Саййид Сўфи, унинг шогирди Саййид Аҳмад, унинг шогирди Саййид Амир Али Ҳамадоний, унинг шогирди Саййид Масъуд, унинг шогирди Саййид Шоҳ, унинг шогирди Саййид Муҳаммад Шамсиддин, унинг шогирди Муҳаммад Ғавс, унинг шогирди Саййид Абдулқодир, унинг шогирди Саййид Раззоқ, унинг шогирди Шайх Саййид, унинг шогирди Саййид Абдулқодир, унинг шогирди Саййид Шамсиддин Муҳаммад, унинг шогирди Саййид Шамсиддин, унинг шогирди Саййид Ҳомид Шоҳ Ганжбахший, унинг шогирди Саййид Солиҳ Шоҳ, унинг шогирди Саййид Абдулқодир, унинг шогирди Саййид Муҳаммад Бақо, унинг

шогирди Саййид Сунбаътуллоҳ, Саййид Али Гуҳар, унинг шогирди Шайх Абдулкарим Маданийлар [2: – Б. 26] силсилани давом эттирганлар.

Тарихий манбаларда Шайх Абдулқодир “Ҳазрати қутби Раббоний”, “Ғавсу-с самадоний”, “Маҳбуби субҳоний” шайх Абу Муҳаммад Саййид Абдулқодир Ҳасаний ал-Ҳусайний Жийлоний”, деб таништирилади. Муаллифлар уни “Муҳйиддин”, “Ғавсу-л-Аъзам”, “Ғавсу-с-сақалайн”, “Шайхи Машриқ”, “Султону-л-авлиё” ва бошқа лақаб ҳамда унвонлар билан тилга олади, илмий адабиётларда эса Абдулқодир Жийлоний (ёки Жийлоний) деб кўрсатилади. Ғавсу-л-Аъзам шахси ва сулуки Ироқ, Туркия, Ҳиндистон, Эрон, Марокаш, Сурия ва бошқа Шарқ мамлакатларида кенг шуҳрат топган.

Мовароуннаҳрда “Ғавсу-л-Аъзам” дейилганда, олимлардан тортиб оддий халқ ҳам билади ва ҳурмат билан хотирлайди. “Рисолаи қодирия”, “Тухфату-л-қодирия”, “Маноқиб қодирия”, “Нафаҳоту-л-унс”, “Насойиму-л-муҳаббат”, “Тазкираи ғавсия” [3: – Б. 26] ва бошқа китобларда Шайх Абдулқодир Гилоний тўғрисида маълумотлар берилган бўлсада унинг ҳаёти ва фаолияти ҳамда тариқатдаги силсила давомийлиги борасидаги қарашлари тўғрисида бугунги кунга қадар маълумотлар тўлиқ очиб берилмаганлигини кўришимиз мумкин.

Қодирия сулукининг шиори дунёдан фориғ бўлиб, охират ишига машғул бўлиш эмас, балки машғуллик билан фориғланишдир. Инсон моддий ноз-неъмат яратиши керак, бусиз ҳаёт тўхтаб қолади. Аммо инсон ўзи яратган мол-дунёга меҳр қўймаслиги, яъни дунё ҳирсидан фориғланган ҳолда дунё ишига машғул бўлиши керак. Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари ҳам “Дил ба ёру даст ба кор” шиорини тарғиб қилишда ҳазрат Ғавсул Аъзам сулукига суянгандир [6: – Б. 92]. Шу боис ҳам бу сулук барча мусулмон давлатларида мамнуният билан қабул этилади ва Абдулқодир Жийлонийнинг номи юксак мартабаларга кўтарилиб, унинг тасаввуф талимотидаги ўрнини ҳам намоён қилади.

Рушдий нақл ва ривоятлар орқали Шайхнинг агиографик маънавий портретини намоён қилади. Жумладан, Ғавсу-л-Аъзамнинг хулқлари баёнига эътибор берайлик: “Ул зот очик юзли, ширин сўзли, сахийқалб эдилар. Аҳд-паймонга содиқликда, дўстларига вафодорликда беназир эдилар. Ожиз-нотавонларга шафқат кўрғазиб, қарияларни иззат-ҳурмат қилар, кичикларга улардан аввал салом берар эдилар. Таом есалар (Иброҳим пайғамбар каби) меҳмонсиз таом емас эдилар. Асҳобларидан бирор киши суҳбат ёки зиёфатга келмай қолса, сўраб-суриштиришни қанда қилмас эдилар. Асҳобларнинг суҳбатида ҳеч кимнинг сўзини кесиб чиқмас, ўз илмларини намойиш этмас эдилар. Бемор кўришга вақтларини қизғанмас эдилар. Айни маҳалда ағниё ва аҳли давлатларга тавозе қилмас, улар таомини емас, қаттиқ гаплар билан насиҳатлар қилар эдилар.

Рушдийга кўра, “Ул ҳазрат “Увайсий”дир, яъни Ҳазрати Рисолатпаноҳ Муҳаммад Мустафонинг руҳониятларидан тарбият топган эдилар”. Шу боис ҳам рисолада Абдулқодир Гилоний авлиёлар султони – Худо дўстларининг фазилат бобидаги энг пешқадами бўлиб камол топганлиги таъкидланган.

Рушдий таърифига кўра, Абдулқодир узоқ вақт риёзат чекиб, шариат, тариқат, маърифат ва ҳақиқат босқичларини устозлар кўмагида босиб ўтиб, жисми ҳам руҳи Аллоҳ маърифати билан тўлиб, комил валий бўлиб етишган. Фиросат ва башорат илмида ҳам комилликка эришиб, кароматлари зоҳир, дуолари ижобат бўла бошлаган. Минглаб мурид, мухлислари орасида уламолар, султонлар, бой-бадавлат савдогарлар, дарвишлар, зоҳидлар, обидлар кўп бўлиб, улар турли миллатга мансуб эди.

Абдулқодир Жийлоний ҳаёти ва фаолияти давомида кўплаб асарлар ёзганлиги маълум. Бу борада унинг, “Ал-Ғунятун ли толиби тариқил ҳақ” (“Ҳақ йўлини истовчи учун бой ва мукаммал манба”), “Футуҳ ал-Ғойб”, “ал-Фатҳ ар-раббоний”, “Сир ал-асрор”, “ал-далаи ал-Қодирия”, “ал-Ҳадикот ал-мустафавия”, “ал-Ҳужжату ал-байзо”, “ар-Рисалату ал-ғавсия”, “Умдату ас-солиҳин фий таржимати ғуняти ас-солиҳин”, “ал-Фуйузот ар-раббония фий ал-маъсари ва ал-аврод ал-қодирия” ва “Башаир ал-хайрот” [12: – Б. 7] каби асарларни ёзганлиги унинг сермахсул ижодидан хабар бериб турибди.

Абдулқодир Жийлонийнинг авлодлари ҳақида сўз кетганда унинг 42 фарзанди бўлганлиги ва уларнинг 11 нафари оталари тариқатига кириб ўз даврининг етук кишилари эканлиги айтилади.

Ибн Нажжор ўзининг тарих асарида Абдулқодир Жийлонийнинг ўғли Абдураззоқ ибн Шайх Абдулқодир Жийлоний (Жилий)дан ривоят қилиб, отаси Абдулқодир Жийлонийнинг 49 нафар фарзанди борлиги улардан 27 нафари ўғил, 22 нафари қиз [1: – Б. 12] фарзандлари бўлганлиги келтирилади.

Қодирия сулуки бутун шарқ мусулмон дуёсида, хусусан Фарғона водийсида ҳам кенг ёйилган. Мавлоно Ҳазиний бир ғазалида:

Сулуким – “Қодирия”, раҳбаримдир пири пироним,

Саҳарлар зарби “Оллоҳу”ни энди одат қилмасам бўлмас, –деб ёзади.

Бир мураббасида эса:

Ғавсул Аъзам-авлиёлар сарвари,

Ул Муҳаммад умматининг ғамхўри,

Масиҳодек жон бағишлар гуфтори.

Айни кунларда юртимизнинг кўплаб шаҳарларида, хусусан, Қўқон, Марғилон, Тошкент, Ургут шаҳарларида Абдулқодир Жийлонийнинг авлодлари яшаб келишмоқда. Маҳаллий аҳоли уларни доим ҳурмат қилади. Бу ҳурматнинг илдизлари уларнинг боболари Саййид Абдулқодир Жийлонийдир [4: – Б. 8].

Абдулқодир Жийлоний 561/1165 йил рабиу-л-охир ойининг ўн еттинчисида 90 ёшида Бағдод шаҳрида вафот этган. Бағдод шаҳрида унга атаб катта мақбара қурилган бўлиб, у зиёратгоҳ бир маскан саналади.

Юртимизнинг кўпгина жойларида Абдулқодир Жийлоний номи билан аталувчи бир қатор (Самарқанд, Бухоро, Қўқон, Марғилон каби шаҳарларда) зиёратгоҳлар ҳам мавжуд. Бу тўғрисида маълумотлар берувчи кўплаб манбалар бўлсада, аммо унинг ҳаёти ва фаолияти, айниқса, ҳозирги кунда Самарқанд вилояти Ургут тумани Ғўс қишлоғида жойлашган машҳур “Ғавс ул-Аъзам” номи билан аталувчи зиёратгоҳ ҳақида маълумотлар берувчи оғзаки маълумотлар билан чекланиш ҳолатларига дуч келинганлиги сабабидан бўлса керак, мазкур зиёратгоҳ ҳақида етарли маълумотлар умумлаштирилмаган ҳолатни учратиш мумкин.

Келгусида тарихий манбалар синчиклаб ўрганилса, мазкур зиёратгоҳ ва у билан боғлиқ бўлган тарихий воқеалар, шунингдек Абдулқодир Жийлоний номи аталувчи зиёратгоҳларнинг батафсил тарихлари тадқиқ этиб борилса мақсадга мувофиқ бўларди.

Адабиётлар рўйхати / Список литературы / References:

1. Абдушшаҳид Азҳарий. Абдулқодир Жийлоний, Мавқию далил ал-ийман. – Миср.: 2012.
2. Меҳмонхожа ибн Мавлавий Эшонхожа. Тухфат ал-муъминин маъа имдат ас-соликин. –Т.: О.А. Порцева. 1320/1902.
3. Остонақулов И. Муҳаммад Сиддиқ Рушдий “Тазкирату-л-авлиё” асарининг шарқ агиографик манбаларини ўрганишдаги аҳамияти мавзусидаги тарих фанлари доктори диссертацияси. –Т.: 2011.
4. Абдулқодир Жийлоний. “Ал-Ғунятун ли толиби тариқил ҳақ”. –Дару ихяу ат-турос ал-арабий.: Байрут, 1996.
5. Мўминов И. Амир Темурнинг Ўрта Осиё тарихида тутган ўрни ва роли. –Т.: 1968.
6. Рушдий, Муҳаммад Сиддиқ. Ғавс ал-Аъзам. Нашрга тайёрловчи Икромиддин Остонақулов. –Т.: Халқ мероси, 1992.
7. Усмон Турар. Тасаввуф тарихи. –Т.: Истиқлол, 1999.
8. Навоий А. Насойимул муҳаббат. Танланган асарлар тўплами. 10ж. - Тошкент: Ғафур Ғулом, 2013.- Б.374 .
9. Ислом қомуси. Сирли олам №12 . 1991. –Б. 27.
10. Юнусова Г. Қодирия таълимоти ва унинг ижтимоий-ахлоқий моҳияти. Фал.фан.ном. ... дис. автореф. – Тошкент, ЎзМУ, 2007. – 25 б. – 13 б.

11. Навоий А. Насойимул муҳаббат. Танланган асарлар тўплами. 10ж. - Тошкент: Гафур Гулом, 2013.- Б.399 .
12. Абдулқодир Жийлоний. Фатҳу ар-раббоний ва ал-файз ар-роҳман. –Дару ар-райён лил-турос.: Қоҳира, 2006.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг
долзарб муаммолари. -2020. -№ 1(1).

ISSN: 2181-1342 (Online)

<https://scienceproblems.uz>

Иқтисодиёт фанлари

**СОЛИҚ МУНОСАБАТЛАРИНИ ТАРТИБГА СОЛИШ ВА БЮДЖЕТ
ДАРОМАДЛАРИНИ ОШИРИШДА СОЛИҚ ТЎЛОВ
ПОТЕНЦИАЛИНИНГ РОЛИ ВА АҲАМИЯТИ**

Ахроров Зариф Орипович

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти докторанти

**РОЛЬ И ЗНАЧЕНИЕ НАЛОГОВОГО ПОТЕНЦИАЛА В
РЕГУЛИРОВАНИЯ НАЛОГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ И ПОВЫШЕНИИ
ДОХОДОВ БЮДЖЕТА**

Ахроров Зариф Орипович

докторант Самаркандского института экономики и сервиса

**ROLE AND IMPORTANCE OF TAX POTENTIAL IN REGULATION TAX
RELATIONS AND INCREASING BUDGET REVENUES**

Ahrorov Zarif Oripovich

PhD student of Samarkand Institute of Economics and Service, e-mail:

z.akhroroff@gmail.com

Иқтибос келтириш учун / For citation / Для цитирования:

Ахроров З.О. Солиқ муносабатларини тартибга солиш ва бюджет даромадларини оширишда солиқ тўлов потенциалининг роли ва аҳамияти // Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари. – 2020. – № 1(1). – Б. 49–61. <https://doi.org/10.47390/A1342112020N6>

Аннотация. Мазкур мақола солиқ муносабатларини тартибга солишда солиқ тўлов потенциалининг аҳамиятини тадқиқ қилиш ва унинг бюджет даромадларини оширишдаги ролини асослашдан иборат. Мақолада бюджет даромадларига солиқ потенциалини иқтисодий чегаралаш таҳлили ва бу бўйича хулоса ва таклифлар берилган. Солиқ потенциалини баҳолаш бюджет тизимида солиқ тушумларини ўсишини таъминлайди.

Калит сўзлар: солиқ, солиққа тортиш, солиқ потенциали, солиқ юки, солиқ сизими.